

**Πίνακας με τα αναπτυξιακά ορόσημα των παιδιών από 2 μηνών έως 17 ετών**  
**Κέντρο Ειδικής Φροντίδας Παιδιών –Ναυτικό Νοσοκομείο Πειραιά**

| Ηλικία  | Γλωσσική/Γνωστική                                                                                                                                                                                               | Κοινωνική/Συναισθηματική                                                                                       | Αδρή Κινητικότητα                                                                                                          | Λεπτή Κινητικότητα                                                                                                             |
|---------|-----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|----------------------------------------------------------------------------------------------------------------|----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|--------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
| 2 μηνών | <ul style="list-style-type: none"> <li>➤ Παράγουν ήχους-απλές φωνούλες (φωνήεντα)</li> <li>➤ Στρέφει το κεφάλι προς ήχους</li> <li>➤ Προτιμά ανθρώπινα πρόσωπα</li> <li>➤ Αναγνωρίζει φωνή φροντιστή</li> </ul> | <ul style="list-style-type: none"> <li>➤ Κοινωνικό χαμόγελο</li> <li>➤ Ηρεμεί με φωνή φροντιστή</li> </ul>     | <ul style="list-style-type: none"> <li>➤ Κρατάει λίγο το κεφάλι μπρούμυτα</li> <li>➤ Συμμετρικές κινήσεις άκρων</li> </ul> | <ul style="list-style-type: none"> <li>➤ Ανοίγει παλάμες</li> <li>➤ Παρακολουθεί αντικείμενο πλευρικά</li> </ul>               |
| 4 μηνών | <ul style="list-style-type: none"> <li>➤ Γέλαει δυνατά</li> <li>➤ Παράγει ήχους (φωνήεντα-σύμφωνα αρχικά)</li> <li>➤ Προσπαθεί να μιμηθεί ήχους</li> <li>➤ Παρακολουθεί αντικείμενα σε 180°</li> </ul>          | <ul style="list-style-type: none"> <li>➤ Ανταποκρίνεται σε χαμόγελα</li> <li>➤ Εκφράζει ενθουσιασμό</li> </ul> | <ul style="list-style-type: none"> <li>➤ Κρατάει σταθερά το κεφάλι</li> <li>➤ Γυρίζει από κοιλιά σε πλάτη</li> </ul>       | <ul style="list-style-type: none"> <li>➤ Πιάνει αντικείμενα</li> <li>➤ Φέρνει χέρια στο στόμα</li> </ul>                       |
| 6 μηνών | <ul style="list-style-type: none"> <li>➤ Babbling συλλαβικό: «μπα-μπα», «ντα-ντα»</li> <li>➤ Αντιδρά στο όνομά του</li> <li>➤ Αναγνωρίζει γνωστά πρόσωπα-αντικείμενα</li> <li>➤ Εξερευνά με το στόμα</li> </ul> | <ul style="list-style-type: none"> <li>➤ Ξεχωρίζει οικεία πρόσωπα</li> <li>➤ Μιμείται εκφράσεις</li> </ul>     | <ul style="list-style-type: none"> <li>➤ Κάθεται με υποστήριξη</li> <li>➤ Γυρίζει και προς τις 2 πλευρές</li> </ul>        | <ul style="list-style-type: none"> <li>➤ Μεταφέρει αντικείμενο χέρι-χέρι</li> <li>➤ Χτυπάει αντικείμενα μεταξύ τους</li> </ul> |

**Πίνακας με τα αναπτυξιακά ορόσημα των παιδιών από 2 μηνών έως 17 ετών**  
**Κέντρο Ειδικής Φροντίδας Παιδιών –Ναυτικό Νοσοκομείο Πειραιά**

|               |                                                                                                                                                                                                                                |                                                                                                                 |                                                                                                     |                                                                                                                          |
|---------------|--------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-----------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-----------------------------------------------------------------------------------------------------|--------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
|               |                                                                                                                                                                                                                                |                                                                                                                 |                                                                                                     |                                                                                                                          |
| 9 μηνών       | <ul style="list-style-type: none"> <li>➤ Μιμείται ήχους</li> <li>➤ Κατανοεί «όχι»</li> <li>➤ Αναζητά κρυμμένα αντικείμενα (μονιμότητα αντικειμένου)</li> <li>➤ Δείχνει ενδιαφέρον για αιτιότητα (χτυπάει παιχνίδια)</li> </ul> | <ul style="list-style-type: none"> <li>➤ Άγχος αποχωρισμού</li> <li>➤ Προτίμηση φροντιστή</li> </ul>            | <ul style="list-style-type: none"> <li>➤ Κάθεται χωρίς στήριξη</li> <li>➤ Μπουσουλάει</li> </ul>    | <ul style="list-style-type: none"> <li>➤ Λεπτή σύλληψη με 2 δάχτυλα</li> <li>➤ Δείχνει με το δάχτυλο</li> </ul>          |
| 12 μηνών      | <ul style="list-style-type: none"> <li>➤ 1–3 λέξεις με νόημα</li> <li>➤ Κατανοεί απλές εντολές χωρίς χειρονομία</li> <li>➤ Αναγνωρίζει τα ονόματα αντικειμένων</li> <li>➤ Βελτιώνεται η συμβολική κατανόηση</li> </ul>         | <ul style="list-style-type: none"> <li>➤ Χειρονομίες (γεια/μπράβο)</li> <li>➤ Μιμείται απλές πράξεις</li> </ul> | <ul style="list-style-type: none"> <li>➤ Κάνει τα πρώτα βήματα</li> <li>➤ Σηκώνεται μόνο</li> </ul> | <ul style="list-style-type: none"> <li>➤ Βάζει αντικείμενα σε δοχεία</li> <li>➤ Γυρίζει σελίδες (πολλές μαζί)</li> </ul> |
| <b>Ηλικία</b> | <b>Γλωσσική/Γνωστική</b>                                                                                                                                                                                                       | <b>Κοινωνική/Συναισθηματική</b>                                                                                 | <b>Αδρή Κινητικότητα</b>                                                                            | <b>Λεπτή Κινητικότητα</b>                                                                                                |
| 18 μηνών      | <ul style="list-style-type: none"> <li>➤ 10–20 λέξεις</li> <li>➤ Ονομάζει μέρη του σώματος (1–2)</li> </ul>                                                                                                                    | <ul style="list-style-type: none"> <li>➤ Απλό παιχνίδι προσποίησης</li> <li>➤ Εκφράζει έντονα</li> </ul>        | <ul style="list-style-type: none"> <li>➤ Τρέχει ασταθώς</li> <li>➤ Σκαρφαλώνει έπιπλα</li> </ul>    | <ul style="list-style-type: none"> <li>➤ Πύργος 3–4 κύβων</li> <li>➤ Ζωγραφίζει γραμμές</li> </ul>                       |

**Πίνακας με τα αναπτυξιακά ορόσημα των παιδιών από 2 μηνών έως 17 ετών**  
**Κέντρο Ειδικής Φροντίδας Παιδιών –Ναυτικό Νοσοκομείο Πειραιά**

|        |                                                                                                                                                                                                                                               |                                                                                                                     |                                                                                                            |                                                                                                       |
|--------|-----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|---------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-------------------------------------------------------------------------------------------------------|
|        | <ul style="list-style-type: none"> <li>➤ Ακολουθεί εντολές ενός βήματος</li> <li>➤ Αρχίζει το συμβολικό παιχνίδι</li> </ul>                                                                                                                   | <p>συναισθήματα (θυμό, ζήλια)</p>                                                                                   |                                                                                                            |                                                                                                       |
| 2 ετών | <ul style="list-style-type: none"> <li>➤ 50+ λέξεις</li> <li>➤ Φράσεις 2 λέξεων («μαμά νερό»)</li> <li>➤ Γνωρίζει 5-6 μέρη σώματος</li> <li>➤ Απλή κατανόηση ιστοριών/εικόνων</li> </ul>                                                      | <ul style="list-style-type: none"> <li>➤ Παράλληλο παιχνίδι</li> <li>➤ Αρχίζει να μοιράζεται (λίγο!)</li> </ul>     | <ul style="list-style-type: none"> <li>➤ Ανεβαίνει σκάλες με βοήθεια</li> <li>➤ Κλωτσάει μπάλα</li> </ul>  | <ul style="list-style-type: none"> <li>➤ Πύργος 6 κύβων</li> <li>➤ Κύκλος (ακατάστατος)</li> </ul>    |
| 3 ετών | <ul style="list-style-type: none"> <li>➤ Προτάσεις 3-4 λέξεων</li> <li>➤ Λόγος κατανοητός τουλάχιστον 75%</li> <li>➤ Ονομάζει χρώματα</li> <li>➤ Απαντά σε απλές ερωτήσεις «ποιος/τι/πού»</li> <li>➤ Πραγματικό συμβολικό παιχνίδι</li> </ul> | <ul style="list-style-type: none"> <li>➤ Παιχνίδι ρόλων</li> <li>➤ Προσπαθεί να συνεργαστεί</li> </ul>              | <ul style="list-style-type: none"> <li>➤ Πηδάει με δύο πόδια</li> <li>➤ Οδηγεί τρίκυκλο</li> </ul>         | <ul style="list-style-type: none"> <li>➤ Κύκλος καθαρός</li> <li>➤ ☐ Χρήση ψαλιδιού αρχικά</li> </ul> |
| 4 ετών | <ul style="list-style-type: none"> <li>➤ Αφηγείται απλές ιστορίες</li> <li>➤ Λόγος σχεδόν πλήρως κατανοητός</li> </ul>                                                                                                                        | <ul style="list-style-type: none"> <li>➤ Συνεργατικό παιχνίδι</li> <li>➤ Φιλίες αρχίζουν να έχουν έννοια</li> </ul> | <ul style="list-style-type: none"> <li>➤ Στέκεται 5 δευτ. σε ένα πόδι</li> <li>➤ Πηδάει προς τα</li> </ul> | <ul style="list-style-type: none"> <li>➤ Ζωγραφίζει σταυρό</li> <li>➤ Άνθρωπο με 3-4 μέρη</li> </ul>  |

**Πίνακας με τα αναπτυξιακά ορόσημα των παιδιών από 2 μηνών έως 17 ετών**  
**Κέντρο Ειδικής Φροντίδας Παιδιών –Ναυτικό Νοσοκομείο Πειραιά**

|               |                                                                                                                                                                                                                                                                                    |                                                                                                                     |                                                                                                                        |                                                                                                                            |
|---------------|------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|---------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
|               | <ul style="list-style-type: none"> <li>➤ Χρησιμοποιεί πλήρεις φράσεις <ul style="list-style-type: none"> <li>➤ Κατανοεί έννοιες: «μεγαλύτερο/μικρότερο», «πάνω–κάτω»</li> <li>➤ Απαντά σε «γιατί»</li> </ul> </li> </ul>                                                           |                                                                                                                     | εμπρός                                                                                                                 | <ul style="list-style-type: none"> <li>➤ Κουμπώνει μεγάλα κουμπιά</li> </ul>                                               |
| 5 ετών        | <ul style="list-style-type: none"> <li>➤ Σύνθετες προτάσεις</li> <li>➤ Κατανοεί αστεία, λογοπαίγνια, μεταφορές απλές</li> <li>➤ Λεξιλόγιο πολύ πλουσιότερο</li> <li>➤ Μπορεί να περιγράψει γεγονός με ακολουθία</li> <li>➤ Κατανοεί κανόνες και αφηρημένες ιδέες αρχικά</li> </ul> | <ul style="list-style-type: none"> <li>➤ Συνεργατικό παιχνίδι</li> <li>➤ Φιλίες αρχίζουν να έχουν έννοια</li> </ul> | <ul style="list-style-type: none"> <li>➤ Πηδάει με ένα πόδι</li> <li>➤ Βασικό κολύμπι</li> </ul>                       | <ul style="list-style-type: none"> <li>➤ Τρίγωνο</li> <li>➤ Γράφει μερικά γράμματα</li> <li>➤ Κόβει με ακρίβεια</li> </ul> |
| <b>Ηλικία</b> | <b>Γλωσσική/Γνωστική</b>                                                                                                                                                                                                                                                           | <b>Κοινωνική/Συναισθηματική</b>                                                                                     | <b>Αδρή Κινητικότητα</b>                                                                                               | <b>Λεπτή Κινητικότητα</b>                                                                                                  |
| 6–8 ετών      | <ul style="list-style-type: none"> <li>➤ Σταθερή ανάγνωση</li> <li>➤ Γραφή απλών και σύνθετων προτάσεων</li> <li>➤ Εμφανίζεται λογική σκέψη</li> <li>➤ Κατανόηση πιο περίπλοκων</li> </ul>                                                                                         | <ul style="list-style-type: none"> <li>➤ Αυξανόμενη ενσυναίσθηση</li> <li>➤ Σταθερή κοινωνική ομάδα</li> </ul>      | <ul style="list-style-type: none"> <li>➤ Σταθερός συντονισμός</li> <li>➤ Πιο οργανωμένες αθλητικές κινήσεις</li> </ul> | <ul style="list-style-type: none"> <li>➤ Γραφή προτάσεων</li> <li>➤ Πιο σύνθετες κατασκευές</li> </ul>                     |

**Πίνακας με τα αναπτυξιακά ορόσημα των παιδιών από 2 μηνών έως 17 ετών**  
**Κέντρο Ειδικής Φροντίδας Παιδιών –Ναυτικό Νοσοκομείο Πειραιά**

|            |                                                                                                                                                                                                                                                      |                                                                                                                    |                                                                                                                      |                                                                                                                                   |
|------------|------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|--------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
|            | <p>ιστοριών</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>➤ Ακολουθεί πολυσταδιακές οδηγίες</li> </ul>                                                                                                                                                  |                                                                                                                    |                                                                                                                      |                                                                                                                                   |
| 9–12 ετών  | <ul style="list-style-type: none"> <li>➤ Κριτική σκέψη</li> <li>➤ Επεξεργασία αφηρημένων εννοιών</li> <li>➤ Περίπλοκες αφηγήσεις με χρονολογική σειρά</li> <li>➤ Κατανόηση μεταφορικού λόγου</li> <li>➤ Επίλυση προβλημάτων με στρατηγική</li> </ul> | <ul style="list-style-type: none"> <li>➤ Σημαντική επίδραση συνομηλίκων</li> <li>➤ Ενίσχυση αυτοεικόνας</li> </ul> | <ul style="list-style-type: none"> <li>➤ Αυξημένη δύναμη/αντοχή</li> <li>➤ Αθλητική εξειδίκευση</li> </ul>           | <ul style="list-style-type: none"> <li>➤ Σταθερή, καθαρή γραφή</li> <li>➤ Λεπτές εργασίες με λεπτό έλεγχο</li> </ul>              |
| 13–15 ετών | <ul style="list-style-type: none"> <li>➤ Αφηρημένη σκέψη σε βάθος</li> <li>➤ Ικανότητα για υποθετικό συλλογισμό «αν... τότε...»</li> <li>➤ Ανάπτυξη ηθικών &amp; φιλοσοφικών σκέψεων</li> <li>➤ Εκφραστικός λόγος πιο ώριμος</li> </ul>              | <ul style="list-style-type: none"> <li>➤ Αναζήτηση ταυτότητας</li> <li>➤ Ισχυρή ανάγκη αποδοχής</li> </ul>         | <ul style="list-style-type: none"> <li>➤ Μεγάλη μυοσκελετική ανάπτυξη</li> <li>➤ Βελτίωση αντανακλαστικών</li> </ul> | <ul style="list-style-type: none"> <li>➤ Ανάπτυξη ταχύτητας/ακρίβειας χεριών</li> <li>➤ Λεπτοδουλειές υψηλής ακρίβειας</li> </ul> |

**Πίνακας με τα αναπτυξιακά ορόσημα των παιδιών από 2 μηνών έως 17 ετών**  
**Κέντρο Ειδικής Φροντίδας Παιδιών –Ναυτικό Νοσοκομείο Πειραιά**

|            |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                |                                                                                                                     |                                                                                                                           |                                                                                                                                     |
|------------|----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|---------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|---------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
|            | <ul style="list-style-type: none"> <li>➤ Σύνθετη επιχειρηματολογία</li> </ul>                                                                                                                                                                                                                                  |                                                                                                                     |                                                                                                                           |                                                                                                                                     |
| 16-18 ετών | <ul style="list-style-type: none"> <li>➤ Πλήρης αφηρημένη σκέψη &amp; λογικός συλλογισμός</li> <li>➤ Ανάλυση πολλαπλών μεταβλητών</li> <li>➤ Προχωρημένη χρήση γλώσσας σε κατανόηση &amp; παραγωγή</li> <li>➤ Εκτεταμένη επιχειρηματολογία</li> <li>➤ Λήψη αποφάσεων βασισμένη σε προβολή μέλλοντος</li> </ul> | <ul style="list-style-type: none"> <li>➤ Σταθερές σχέσεις</li> <li>➤ Ανεξαρτησία &amp; αυτοπροσδιορισμός</li> </ul> | <ul style="list-style-type: none"> <li>➤ Πλήρης σωματική ωρίμανση</li> <li>➤ Σταθεροποίηση δύναμης/συντονισμός</li> </ul> | <ul style="list-style-type: none"> <li>➤ Πλήρως ώριμες λεπτοκινητικές δεξιότητες</li> <li>➤ Λειτουργία επιπέδου ενηλίκου</li> </ul> |